

Bruxelles, 11 iunie 2024
(OR. en)

10251/1/24
REV 1

SOC 392
EMPL 223
ECOFIN 603

NOTĂ

Sursă:	Comitetul pentru protecție socială
Destinatar:	Comitetul Reprezentanților Permanenți/Consiliul
Subiect:	Concluzii-cheie ale Raportului pe 2024 privind caracterul adecvat al pensiilor al Comitetului pentru protecție socială și al Comisiei Europene - <i>Prezentare din partea președintelui Comitetului pentru protecție socială</i>

În anexă, se pun la dispoziția delegațiilor concluziile-cheie ale Raportului pe 2024 privind caracterul adecvat al pensiilor, astfel cum au fost finalizate de Comitetul pentru protecție socială la 16 mai 2024. Concluziile-cheie vor fi prezentate de președintele Comitetului pentru protecție socială Consiliului EPSCO la 20 iunie 2024 și se preconizează că vor fi aprobate de Consiliu prin intermediul Concluziilor Consiliului privind caracterul adecvat al pensiilor (doc. 10550/24).

Raportul integral poate fi consultat în documentul 10251/24 ADD 1.

Profilurile de țară pot fi consultate în documentul 10251/24 ADD 2.

RAPORTUL PE 2024 PRIVIND CARACTERUL ADECVAT AL PENSIILOR
CONCLUZII-CHEIE

Raportul din 2024 privind caracterul adecvat al pensiilor, elaborat în comun de Comitetul pentru protecție socială (CPS) și de Comisia Europeană, sprijină eforturile naționale de asigurare a unui venit adecvat pentru persoanele în vârstă, în conformitate cu principiul 15 al Pilonului european al drepturilor sociale. Raportul analizează măsura în care sistemele de pensii asigură un venit adecvat la pensie – adică suficient pentru **prevenirea sărăciei în rândul persoanelor în vârstă și menținerea veniturilor bărbaților și femeilor** pe toată **durata pensionării**, atât în prezent, cât și în viitor. Cei trei ani care au precedat ediția actuală a raportului au fost marcați de provocări extraordinare cu care s-au confruntat societățile și economiile europene: pandemia de COVID-19, urmată de o perioadă de inflație ridicată și de creșterea costurilor energiei cauzată de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. În același timp, provocările structurale legate de tendințele majore, cum ar fi schimbările demografice și lumea muncii în schimbare, rămân la fel de presante ca întotdeauna. În acest context, raportul evidențiază următoarele concluzii-cheie.

— Situația actuală a adecvării pensiilor rămâne mixtă —

1. **Riscul de sărăcie și de excluziune socială pentru persoanele în vârstă a continuat să crească din 2019, ca urmare a creșterii sărăciei relative a veniturilor, în pofida scăderii ratei deprivării materiale și sociale.** În 2022, mai mult de una din cinci persoane cu vârsta de cel puțin 65 de ani au fost expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în UE. Aceasta reprezintă 18,5 milioane de persoane, un număr în creștere atât din cauza ratei în creștere a sărăciei, cât și a îmbătrânirii populației. Deși există în continuare diferențe semnificative între țări, femeile în vârstă se confruntă cu riscuri de sărăcie mai mari decât bărbații în toate țările. **Persoanele în vârstă avansată, în special femeile, sunt, în general, expuse unui risc mai mare de sărăcie.** În 2022, aproape una din patru femei cu vârsta de cel puțin 75 de ani din UE era expusă riscului de sărăcie sau de excluziune socială.

2. **Venitul persoanelor în vârstă din UE rămâne, în medie, sub 90 % din venitul persoanelor în vârstă de muncă**, cu diferențe semnificative între femei și bărbați și între țări. Pensiile se ridică, în medie, la aproximativ trei cincimi din venitul obținut în ultima parte a carierei. Inegalitatea veniturilor în rândul persoanelor în vârstă a scăzut din 2019, ceea ce ar putea reflecta măsurile larg răspândite de protejare a pensionarilor cu venituri mai mici în timpul crizelor recente.
3. **Creșterea speranței de viață a încetinit în UE în ultimul deceniu.** Această tendință pe termen mai lung a fost exacerbată de mortalitatea excesivă din timpul pandemiei de COVID-19, întrucât numărul persoanelor în vârstă a scăzut între 2020 și 2022, iar speranța de viață la vârsta de 65 de ani a scăzut. Cu toate acestea, ponderea anilor sănătoși în speranța de viață a persoanelor în vârstă a rămas stabilă în termeni generali în întreaga UE de la începutul secolului.
4. **În medie, un european se poate aștepta să își petreacă 21 de ani din viață la pensie și primind o pensie.** Această cifră este ușor mai mică decât în 2019 din cauza pandemiei de COVID-19. Perioada medie de primire a unei pensii variază între 15 și 25 de ani, reflectând diferențele naționale în ceea ce privește vârsta de pensionare și speranța de viață. Relația dintre durata vieții profesionale (în medie 41 de ani) și durata pensionării este foarte diversă în UE-27 și în Norvegia.
5. **Nevoia de asistență medicală și de îngrijire pe termen lung tinde să crească odată cu vârsta și este asociată cu un risc mai mare de sărăcie. Îndeplinirea nevoilor de îngrijire la bătrânețe rămâne o provocare socială esențială.** Costurile totale ale îngrijirii pe termen lung fără protecție socială publică pot fi foarte ridicate în comparație cu veniturile din pensii ale persoanelor în vârstă, în special pentru persoanele cu nevoi mai severe. Femeile trăiesc mai mult în stare de sănătate precară decât bărbații și au nevoie mai des de îngrijire, având în același timp venituri mai mici. Sistemele de protecție socială sprijină nivelul de trai al persoanelor în vârstă din Europa prin diferite combinații de politici, în special în ceea ce privește pensiile și îngrijirea pe termen lung. Sistemele cu un grad scăzut de adecvare a pensiilor și cu o acoperire scăzută a nevoilor de îngrijire pe termen lung se confruntă cu provocări deosebite în ceea ce privește menținerea unui nivel de trai decent pentru persoanele în vârstă care au nevoie de îngrijire.

*– Statele membre iau măsuri suplimentare pentru a garanta adecvarea pensiilor,
însă aceasta va rămâne sub presiune în viitor –*

6. **În perioada 2020-2023, contextul crizei a schimbat temporar dinamica reformei pensiilor, întrucât toate statele membre au pus în aplicare măsuri excepționale și temporare. În același timp, a continuat tendința generală de îmbunătățire permanentă a mecanismelor de adecvare.** În această perioadă, principalele tendințe în materie de reformă au inclus: îmbunătățirea accesului și acumularea drepturilor; promovarea prelungirii vieții active și a pensionării la o vârstă mai înaintată, prin stimulente pozitive și o mai mare flexibilitate a căilor de pensionare; precum și consolidarea plaselor de siguranță împotriva sărăciei prin reforme ale prestațiilor minime și de bază. Unele state membre au pus în aplicare, de asemenea, reforme care consolidează rolul sistemelor de pensii finanțate prin capitalizare și promovează drepturile individuale.
7. **Se preconizează că ratele de înlocuire pentru pensii pentru o carieră anume vor scădea în următoarele patru decenii, ceea ce reafirmă rezultatele analizei anterioare.** Chiar dacă se ține seama de creșterea preconizată a duratei carierei și de creșterile legislative ale vârstei de pensionare, ratele de înlocuire vor scădea atât pentru femei, cât și pentru bărbați în majoritatea țărilor, deși dimensiunea estimată a scăderii variază foarte mult. Acest lucru este în concordanță cu simulările care arată că se preconizează că venitul din pensii pe cap de locuitor va scădea. Vârsta de pensionare rămâne un factor-cheie care explică prestațiile de pensii actuale și viitoare. În timp ce pensionarea cu doi ani înainte de vârsta de pensionare conduce mai ales la reduceri temporare sau ușoare ale pensiilor, munca dincolo de vârsta de pensionare aduce, în general, creșteri substanțiale în ceea ce privește rata de înlocuire.

8. **Sistemele de pensii și impozitarea afectează nivelul și (re)distribuția veniturilor din pensii, precum și evoluția viitoare a adecvării.** Veniturile din pensii rămân distribuite în mod mai egal decât veniturile din muncă. Persoanele cu venituri mici au rate mai ridicate de înlocuire pentru pensii în toate țările, în timp ce o carieră scurtă reduce rata de înlocuire mai puțin decât proporțional, deși este posibil ca acest lucru să nu fie întotdeauna suficient pentru a scoate oamenii din sărăcie. Se preconizează că inegalitatea veniturilor la bătrânețe va rămâne stabilă în deceniile următoare.
9. **Întreruperile de carieră nu sunt protejate în mod egal de sistemele de pensii.** În majoritatea țărilor, întreruperile pentru îngrijirea copiilor sunt relativ bine protejate, în timp ce reducerea pensiilor cauzată de șomaj este ușor mai ridicată. Măsura în care sunt creditate perioadele de invaliditate variază de la o țară la alta. Majoritatea țărilor compensează acordarea de îngrijiri membrilor de familie aflați în întreținere și acordă o pensie care este doar puțin mai mică decât cea pentru o carieră neîntreruptă.

10. **Majoritatea persoanelor în vârstă sunt femei, ceea ce face ca disparitățile de gen la bătrânețe să reprezinte o provocare socială deosebită.** În cazul persoanelor necăsătorite aflate la o vârstă înaintată, crește și mai mult riscul de sărăcie pentru femei în comparație cu bărbații. Deși diferența dintre pensiile medii ale bărbaților și ale femeilor continuă să se reducă, disparitățile de gen rămase în ceea ce privește sărăcia în rândul persoanelor în vârstă, quantumul pensiilor și acoperirea pensiilor demonstrează existența unor inegalități persistente. Disparitatea de gen în ceea ce privește pensiile (26 % la nivelul UE în 2022) își are originea în diferențele acumulate de-a lungul carierei profesionale: salarii mai mici pentru femei, cariere mai scurte și/sau întrerupte, inclusiv din cauza obligațiilor de îngrijire, precum și mai multe locuri de muncă cu fracțiuni de normă. Un nivel mai scăzut de alfabetizare financiară poate împiedica planificarea pensionării femeilor, ceea ce face necesare măsuri de educație financiară și de asigurare a transparenței pensiilor.

11. **Abordarea inegalității în ceea ce privește speranța de viață reprezintă o provocare pentru politicile de pensii.** Persoanele cu studii superioare se pot aștepta să trăiască mai mult la pensie, parțial din cauza unor factori legați de stilul de viață, iar acest decalaj este deosebit de pronunțat în rândul bărbaților. Persoanele cu un nivel ridicat de educație intră și ies de pe piața muncii mult mai târziu decât cele cu un nivel scăzut de educație. Aceste diferențe în ceea ce privește speranța de viață și vârstele de intrare și de ieșire de pe piața forței de muncă pot avea un impact distributiv regresiv. Întrucât multe țări cresc vârstele de pensionare ca răspuns la creșterea longevității, este posibil să fie necesar ca sistemele de pensii să ajusteze parcursurile de pensionare pentru diferite profiluri de carieră pentru a preveni creșterea inegalităților.
12. **Modul în care inegalitatea veniturilor salariale se traduce printr-o inegalitate a pensiilor depinde în mare măsură de progresivitatea sistemului de pensii.** În UE-27 și în Norvegia, sistemele de pensii au compensat, în medie, un sfert din inegalitatea câștigurilor salariale cumulate pe durata vieții active. Progresivitatea sistemului de pensii depinde de caracteristici precum prestațiile forfetare și, în funcție de resurse, plafoanele pentru pensiile de tip contributiv și drepturile reduse la câștiguri ridicate.
13. **Se preconizează că pensiile pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă vor fi, în medie, cu o treime mai mici decât cele ale angajaților cu normă întreagă cu o carieră similară, din cauza diferențelor în ceea ce privește normele și câștigurile salariale medii.** Ratele forfetare sau mai scăzute ale contribuțiilor, o bază de contribuții redusă sau regimurile simplificate de pensii sau de impozitare conduc adesea la pensii preconizate scăzute pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă. În unele țări, lucrătorii cu forme atipice de ocupare a forței de muncă pot întâmpina dificultăți în ceea ce privește accesul la pensii din cauza câștigurilor minime sau a cerințelor privind timpul de lucru sau a opțiunilor limitate de acumulare a drepturilor.

14. **Sistemele europene de pensii și măsurile anti-criză au atenuat impactul crizei provocate de pandemia de COVID-19 asupra pensiilor actuale și viitoare.** Pensiile în curs de plată nu au fost reduse în termeni nominali. Impactul crizei asupra pensiilor viitoare a fost limitat, datorită: utilizării extinse a schemelor de menținere a locurilor de muncă, în care drepturile de pensie s-au acumulat în general; contribuțiilor subvenționate la fondul de pensii; extinderii protecției pentru șomaj și concediu medical; precum și măsurilor specifice în beneficiul persoanelor care desfășoară o activitate independentă. Cu toate acestea, regimurile de pensii finanțate prin capitalizare au fost supuse unei volatilități puternice în această perioadă.
15. **Deși valul inflației observat în perioada 2022-2023 a redus valoarea reală a pensiilor în majoritatea statelor membre, puterea de cumpărare a pensionarilor a fost totuși bine protejată în comparație cu cea a populației în vârstă de muncă.** Măsurile de sprijinire a pensionarilor au inclus indexarea periodică și creșterile extraordinare ale prestațiilor, suplimentele de pensii și alte prestații în numerar. Întrucât pensionarii cu venituri mici sunt mai vulnerabili la inflația ridicată, multe țări au acordat prioritate protecției acestora prin prestații minime sau măsuri de sprijin specifice.
16. **Indexarea pensiilor este o pârghie politică esențială pentru protejarea pensionarilor împotriva erodării veniturilor.** Cu toate acestea, indexarea pensiilor pe termen lung nu ține pe deplin pasul cu creșterea veniturilor din muncă în majoritatea țărilor. În timp ce indexarea salariilor este, de obicei, mai benefică pentru pensionari decât indexarea prețurilor, această situație a fost inversată în cursul recente perioade de inflație ridicată. Frecvența indexării este, de asemenea, esențială pentru a asigura adecvarea în perioadele de creșteri substanțiale ale prețurilor.

În lumina acestor observații, CPS și Comisia consideră că eforturile de punere în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale trebuie să continue. Este esențial pentru menținerea unor pensii adecvate într-o societate în curs de îmbătrânire să existe piețe ale forței de muncă favorabile incluziunii și robuste. UE ar trebui să sprijine în continuare politicile naționale de asigurare a unor pensii adecvate prin intermediul unui mix amplu de politici, inclusiv prin abordarea inegalităților de gen pe parcursul vieții profesionale, prin atenuarea impactului sarcinilor de îngrijire și prin asigurarea protecției sociale în ceea ce privește nevoile de îngrijire. Eforturile susținute de punere în aplicare a [Recomandării Consiliului privind accesul la protecție socială](#) și a [Recomandării Consiliului privind îngrijirea pe termen lung de înaltă calitate și accesibile din punct de vedere financiar](#), inclusiv acțiunile de sprijinire și monitorizare în cadrul CPS, reprezintă o contribuție importantă la menținerea unor standarde de viață ridicate pentru europenii în vârstă. Astfel cum s-a solicitat în [setul de instrumente privind demografia](#), politicile UE și naționale ar trebui să contribuie la asigurarea faptului că cetățenii Europei își pot îndeplini aspirațiile, inclusiv prin capacitatea generațiilor mai în vârstă și prin susținerea bunăstării lor.

Caracterul adecvat și sustenabilitatea protecției sociale la bătrânețe necesită o monitorizare și o analiză continue, inclusiv o coordonare strânsă între analiza sustenabilității cheltuielilor legate de îmbătrânirea populației și caracterul adecvat al pensiilor și al îngrijirii pe termen lung. În acest context, va fi organizată o reflecție comună asupra rapoartelor din 2024 privind caracterul adecvat al pensiilor și privind îmbătrânirea populației. CPS și Comisia vor prezenta din nou rapoarte cu privire la caracterul adecvat al pensiilor și la îngrijirea pe termen lung în 2027. În acest sens, acestea vor depune eforturi pentru a elabora o analiză coerentă a caracterului adecvat al pensiilor și a îngrijirii pe termen lung, prin intermediul unui raport comun, dacă este fezabil, precum și pentru a consolida în continuare sinergiile cu raportul privind îmbătrânirea populației.